

**Juryrapport
De Brabantse Stijlprijs 2017
Provincie Noord-Brabant
's-Hertogenbosch, 18 mei 2017**

Voorwoord

Brabant bedankt! Voor dat enorme aantal aanmeldingen, voor die rijkdom aan inzendingen en voor die mooie reeks ontmoetingen met de genomineerden. Door al die aanmeldingen heeft deze editie van De Brabantse Stijlprijs een ongekeerde vliegende start beleefd. Van maar liefst 151 organisaties, verenigingen en inwoners hebben we tips binnen gekregen voor 100 projecten in Brabant, verdeeld over 42 gemeenten.

De aanmeldingen vormen een rijk palet van vooral kleinschalige initiatieven met een grote maatschappelijke waarde en uitstraling. Verbeteringen in de openbare ruimte worden - bijna vanzelfsprekend- gecombineerd met het oplossen van sociaal-maatschappelijke of culturele vraagstukken. In veel projecten is de lokale gemeenschap actief betrokken, meestal als kartrekker of als initiatiefnemer. En of het nou gaat om een heemtuin, een brug, een plein, een zorgboerderij, een stadscamping of creatieve broedplaats: bij alle initiatieven spat de passie en de betrokkenheid eraf van de mensen die hun leefomgeving gewoon een beetje mooier willen maken.

Alle aanmeldingen hebben we aan de betreffende gemeenten doorgegeven. Met de oproep om al die tips om te zetten naar inzendingen voor deze editie van de Stijlprijs. En met de mogelijkheid om daarnaast ook zelf projecten in te zenden die passen bij het profiel van deze editie. Want De Brabantse Stijlprijs 2017 daagt Brabantse gemeenten uit om voorbeeldige projecten in het zonnetje te zetten. Gerealiseerde initiatieven die inspiratie geven en waar mensen dagelijks van kunnen genieten. Verborgene parels en verrassende plekken die allemaal geboren zijn uit creativiteit, passie en doorzettingsvermogen. Waarbij telkens de gemeente een rol van betekenis heeft gespeeld, maar waarbij vooral de betrokkenheid van burgers, ondernemers en initiatiefnemers zichtbaar is.

De gemeenten hebben dit keer hun beste beentje voor gezet. Want met 82 inzendingen van 45 gemeenten is deze editie meer dan geslaagd. Een verdubbeling vergeleken met de editie in 2014. Opvallend bij al deze inzendingen is de enorme variatie aan projecten en het grote aantal burgerinitiatieven. Wat een prachtige plekken! En wat een enthousiasme en betrokkenheid van Brabanders die zich voor hun projecten inzetten! Het is schatgraven in eigen tuin.

De inzendingen laten op uiteenlopende manieren zien hoe liefde voor de plek, ontwikkeling in de tijd, gemeenschapszin en verbeeldingskracht identiteit geven aan een plek waar mensen trots op zijn. De betrokken gemeenten maken zichtbaar hoe zij werken aan omgevingskwaliteit én initiatieven van onderop mede mogelijk maken. Of het nou om grote projecten of juist om hele kleinschalige initiatieven gaat. Drijfveer van veel inzendingen is het zichtbaar houden of maken van de geschiedenis van een plek. Andere inzendingen zijn gericht op het verbeteren van plekken in wijken en dorpen, op beleving van de natuur en ontmoetingen tussen mensen. Soms met de gemeente als aanjager, maar vaker een buurtbewoner of groep vrijwilligers.

De jury van deze editie van de Stijlprijs heeft een flinke kluit gehad aan het beoordelen van deze grote hoeveelheid inzendingen. Ik wil dan ook Bram Breedveld, Martijn van Dijck, Nina van Geffen, Robert Koolen en Patrick Timmermans bedanken voor hun inzet. En ook Indira van 't Klooster en Margot de Jager van Architectuur Lokaal voor de professionele uitvoering van het jurysecretariaat. Om het kaf van het koren te scheiden heeft de jury alle inzendingen langs de meetlat van de beoordelingscriteria gelegd. Naast maatschappelijke waarde, samenwerking en liefde voor de plek

heeft de jury ook gekeken naar lef, doorzettingsvermogen, originaliteit, creativiteit, ontwerp kwaliteit, proces en opdrachtgeverschap. Uit de schatkist met 82 inzendingen heeft de jury 18 projecten genomineerd die het beste passen bij de criteria.

Vervolgens zijn we met de jury op bezoek gegaan bij de genomineerde projecten. Om te ruiken, voelen en proeven aan de plekken, de initiatiefnemers achter de projecten te ontmoeten en hun verhalen, passie en inzet te leren kennen. Wat een geweldige ervaring! Op elke locatie heeft de jury mensen ontmoet die met hart en ziel betrokken zijn bij hun plek. Hierdoor zijn alle nominaties tot leven gekust in de hoofden van de juryleden. Om er vervolgens niet meer uit te komen. Wat het alleen nog maar moeilijker heeft gemaakt om tot definitieve keuzes te komen.

De uitkomsten van De Brabantse Stijlprijs 2017 staan vermeld in dit juryrapport. Het biedt inzicht in de criteria en geeft een beeld van de stappen die de jury doorlopen heeft. Daarnaast laat het juryrapport zien welke inzendingen volgens de jury 'heel Brabants' zijn en hoe 'stijlvol' ze zijn. Goed voorbeeld doet goed volgen.

Terugkijkend op het gehele traject van de tweede editie van de Stijlprijs, kan ik niet anders zeggen dan dat het in zijn opzet meer dan geslaagd is. Dit smaakt naar meer! Want de Stijlprijs is een mooi voertuig om het samen continu met de Brabanders over omgevingskwaliteit te hebben. En hoe we die kwaliteit kunnen behouden en versterken in de toekomst. Want die maken we per slot van rekening samen!

Erik van Merrienboer
Juryvoorzitter De Brabantse Stijlprijs 2017
Gedeputeerde Ruimte en Financiën
Provincie Noord-Brabant

Inleiding

“Wat een variatie! Wat een hoop burgerinitiatieven!” De jury van De Brabantse Stijlprijs 2017 is onder de indruk van het hoge aantal inzendingen, de betrokkenheid van burgers en de kwaliteit van de projecten. De projecten laten op uiteenlopende manieren zien hoe liefde voor de plek, de ontwikkeling in de tijd, duurzaamheid, gemeenschapszin en verbeeldingskracht, identiteit geven aan onverwachte locaties, verborgen ‘parels’, en onbekende plekken waar mensen trots op zijn.

De jury bestaat uit Erik van Merrienboer (gedeputeerde provincie Noord-Brabant en voorzitter zonder stemrecht), Bram Breedveld (Landlab), Martijn van Dijck (Splaces), Nina van Geffen (Masterstudent TU/e Architectural Urban Design & Engineering), Robert Koolen (Heijmans NV) en Patrick Timmermans (Erfgoed Brabant). Secretaris is Indira van 't Klooster (Architectuur Lokaal).

Dit is het verslag van de eerste juryronde langs alle projecten tot de keuze van de winnaar.

De beoordeling

Na een technische check vielen zeven projecten af: drie waren te oud, nog niet klaar of onduidelijk. Vier inzendingen zijn samengevoegd met andere inzendingen die hetzelfde gebied betroffen. Daarmee kwam het te beoordelen aantal projecten op 75. Om te komen tot een scherpe selectie uit al deze inzendingen heeft de jury allereerst de criteria nog eens onder de loep genomen.

Maatschappelijke waarde is ‘people, planet, profit’: de gebruikswaarde en de mate van duurzaamheid door de tijd heen, de impact die het project heeft op (hoeveel) mensen, en de verhouding tussen kosten en baten.

Samenwerking is uit te drukken in de hoeveelheid betrokken partijen of partners, maar ook in de kwaliteit van het proces. Speciale aandacht gaat uit naar de manier waarop gemeente en gemeenschap hebben samengewerkt. Heeft de gemeente de initiatieven ondersteund, verder geholpen, geluisterd?

Lef en doorzettingsvermogen is vooral begrepen als passie: passie is immers liefde én lijden, zeker bij tegenslag of onverwachte complicaties.

Originaliteit en creativiteit kan op uiteenlopende manieren blijken: nieuwe kennis die is opgedaan, bijvoorbeeld technologisch, of in procesvormen, of de manier waarop het project anderen weer inspireert.

Liefde voor de plek kan zich op vele manieren manifesteren, maar de jury is vooral geïnteresseerd in initiatieven die niet alleen iets behouden, maar ook oog hebben voor een ontwikkeling in de toekomst vanuit een rijk verleden.

Ontwerp kwaliteit is niet alleen de kwaliteit van een ontwerp van een al dan niet professionele architect, kunstenaar of landschapsarchitect. Soms zit de kwaliteit juist in het niet-ontwerpen, het gebruiken van de kwaliteiten van de plek. Van belang is het effect van een ontwerpgedachte.

Proces en opdrachtgeverschap kan enorm verschillen afhankelijk van budget, opdrachtgever en omvang van een project. Omdat de Brabantse Stijlprijs wordt uitgereikt aan een gemeente kijkt de jury vooral naar de manier waarop de gemeente haar rol heeft vervuld en in welke mate dat het initiatief verder heeft gebracht. Soms kan niets doen de juiste keuze zijn, soms juist het overnemen of actief ondersteunen van een idee. Van belang is dat er sprake is van vruchtbare samenwerking tussen overheid en particulieren, waarbij de overheid in ieder geval niet tegenwerkt en oog heeft voor het belang van de samenwerking.

Met deze op scherp gestelde criteria in het achterhoofd heeft de jury in de eerste ronde alle ingezonden projecten bekeken en bediscussieerd.

De eerste ronde

Hoewel de afgevalen projecten op de waardering van de jury konden rekenen, onderscheidde deze zich niet op de geformuleerde criteria. Soms was onduidelijk wat precies de inbreng van de verschillende partijen was geweest. Hoe waren bewoners of belanghebbenden betrokken bij het project? Wat was hen precies gevraagd en welke ruimte kregen zij bij de uitvoering? Vaker was het moeilijk te beoordelen wat er ná oplevering was gebeurd. (Hoe) zijn burgers na oplevering betrokken gebleven bij verdere ontwikkeling of onderhoud? Hoe ontwikkelde het initiatief zich verder en welke spin-off heeft dat gebracht? Sommige inzendingen waren te veel een op zichzelf staand object, zonder dat duidelijk was welke rol het precies speelde in de verbondenheid met de plek, of waarbij te weinig mensen waren betrokken om te kunnen spreken van impact op de buurt of wijk. Weer andere projecten waren fantastisch, maar hoofdzakelijk top-down ontworpen, en niet het resultaat van specifieke burgerbetrokkenheid. Ook was wel eens onduidelijk wat precies de schaal en de impact van een initiatief was, waardoor complexiteit, effectiviteit en proces moeilijk konden worden ingeschat. Zo verlieten bekende namen, grote projecten, gedoodverfde kanshebbers en onduidelijke inzendingen het toneel en bleven 28 projecten over in de tweede ronde.

De tweede ronde

Vervolgens heeft elk jurylid (met stemrecht) tien projecten een punt gegeven. Dat leidde tot een selectie van 13 inzendingen waar grote overeenstemming over bestond. Vervolgens heeft de jury nog vijf projecten toegevoegd die op een kleinere, maar hartstochtelijke minderheid van de jury konden rekenen. Deze procedure heeft geleid tot 18 nominaties die unaniem door de jury werden voorgedragen.

De 18 genomineerden

Gemeente Alphen-Chaam - Natuurbegraafplaats De Hoevens

Op de begraafplaats van landgoed De Hoevens worden de doden op een natuurlijke manier begraven. Daarom is oafscheidslocatie De Eik vervaardigd van ecologische materialen en nauw verbonden met de omliggende natuur. De begraafplaats is door de landgoedeigenaar en (landschaps)architect ontwikkeld, in samenwerking met de gemeenten Alphen-Chaam en Goirle en met natuurorganisaties. De jury waardeert de cohesie tussen landschap, architectuur en gebruik.

Gemeente Bergeijk - Ontmoetingscentrum De Wingerd in Natuurtuin 't Loo

Door de toename van het aantal bezoekers was uitbreiding en aanpassing van de toiletgelegenheid noodzakelijk. Ook de toename van het aantal activiteiten vroeg om aanpassing en uitbreiding van de ruimte. Het bestuur besloot tot een integrale aanpak en de verbouwing in fases te realiseren, afhankelijk van de financiële mogelijkheden. Architect Jef van den Putte maakte als vriendendienst een ontwerp dat k door het bestuur, medewerkers en het gemeentebestuur van Bergeijk werd omarmd. Veel vrijwilligers boden aan om voor één of meer dagen in de week mee te werken aan de bouw. Het spaargeld van Stichting Natuurtuin 't Loo werd aangevuld met bijdragen van de gemeente Bergeijk, bedrijfsleven, particulieren en vrienden van de tuin. De manier waarop zowel de stichting, de architect, de gemeente en alle andere betrokkenen hebben samengewerkt vindt de jury zeer prijzenswaardig. Het resultaat is zowel in gebruik, ontwerp kwaliteit als duurzaamheid een groot succes, heeft geleid tot nog meer saamhorigheid onder de werkers, en tot een natuurtuin die gewaardeerd wordt door de omwonenden.

Gemeente Bergen op Zoom - Stayokay Hostel met natuurpodium en klimbos

Het project betreft de opwaardering van de bestaande slaapgebouwen, de realisatie van een nieuwbouw en de herinrichting van het gehele terrein op een knooppunt van landschappen (bossen, heide, duinen en weilanden enerzijds en polders, akkers en dijken anderzijds). Drie partijen werkten intensief samen. Het 'Natuurpodium', een natuur- en milieu- educatiecentrum geïnitieerd door de

gemeente Bergen op Zoom, Stayokay en 'Het Klimbos', een organisatie die zich toelegt op sportieve beleving van de natuur. Door het gezamenlijk belang centraal te stellen, werd de oppervlakte van het totale programma met 25% gereduceerd. Behalve in lagere bouw- en exploitatiekosten resulteerde de functiemenging in een sterke synergie tussen de organisaties. Met de demontabele houten draagconstructie en het gebruik van *biobased* en hergebruikte materialen, vervult het gebouw haar belofte als duurzaamheidsicoon voor Bergen op Zoom. De jury waardeert de samenwerking tussen gemeente, particulieren en natuurorganisaties, waarbij ook veel vrijwilligers zijn betrokken. Het duurzame gebouw geeft daar op originele wijze gestalte aan.

Gemeente Boxtel - Herenboeren Wilhelminapark

Kan ons voedselsysteem anders? Dat is de centrale vraag bij Herenboeren Nederland. Een nieuwe vorm van gezamenlijke landbouw realiseren is het doel: samen lokaal duurzaam voedsel produceren. De lokale herenboerderijen, die opereren onder de vlag van Herenboeren Nederland, zijn het bewijs dat het kan. De gemeente Boxtel werkte mee aan de eerste Herenboerderij in Nederland, waarin duurzaamheid en innovatie hand in hand gaan en die past bij de ondernemingszin die Boxtel kenmerkt. Herenboeren Wilhelminapark in Boxtel is inmiddels gestart. De doelstelling is 100 Herenboerderijen in Nederland in 10 jaar tijd. De jury is zeer benieuwd naar dit innovatieve project, waarin boeren, burgers, en overheden samenwerken om nieuw landschap en nieuwe landbouwgrond te ontwikkelen.

Gemeente Deurne - Coöperatie Stationspark en Spoorzone

De Coöperatie Stationspark Deurne zocht een ruime en zichtbare locatie, dichtbij burgers/bewoners en met economische bedrijvigheid. De gemeente zocht invulling van ruimtegebruik en aansluiting bij beleidsdoelen om nieuwe verbindingen te leggen en meerdere groepen inwoners ontplooiingskansen en nuttige tijdsbesteding te bieden. NS, ProRail, lokale bedrijven, onderwijsinstellingen, omwonenden en wijkraden en zorginstellingen zijn partners met elk hun eigen belang en motivatie om bijdragen te leveren aan een groen en leefbaar stationsgebied. De faciliterende houding van de gemeente leidde tot allerlei grote en kleine projecten. Zo ontstond een breed netwerk, dat zich richt op het verbeteren van de inrichting en het in standhouden van die vernieuwde omgeving. De jury wil graag zien welke samenhang is ontstaan en welke effecten dat heeft op de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving.

Gemeente Gilze en Rijen - Speelbos

Een door ouders opgerichte Stichting Speelbos Gilze realiseerde samen met vrijwilligers, de gemeente, het AZC Gilze, twee basisscholen en met hulp van sponsors in 2016 een speelbos. Kinderen kunnen er bouwen en sjuwen, er is een Reuzensmultuin en reus Gullemoei komt regelmatig langs en laat haar sporen achter. De jury waardeert de brede opzet en de doorlopende ontwikkeling van het initiatief. De gemeente heeft geparticipeerd door actieve meedenkende ambtenaren en bestuurders en ook financieel, maar de inwoners zelf hebben er voor gezorgd dat het plan en het geld rond kwam. Via Facebook, een website en een digitale nieuwsbrief blijft de stichting in contact met haar achterban. Dit is een duurzaam ingebed initiatief dat juist door niets te ontwerpen haar kwaliteit krijgt.

Gemeente Heeze-Leende - De Plaetse

De Plaetse verleent toegang tot de Strabrechtse Heide waar het Kempisch Heideschaap de heide 'beheert'. Zorginstelling Kempenhaeghe beheert het café. Andere 'sociale trekkers' zijn een insectentuin, een heidetuin, een vlonderpad, een kabouterpad en een moestuin. Een nabij gelegen, voormalig kassencomplex is getransformeerd tot hoogwaardige recreatieappartementen. Bij de totstandkoming zijn, naast de gemeente Heeze-Leende en zorginstelling Kempenhaeghe, het waterschap, de provincie en plaatselijke ondernemers betrokken. De jury waardeert het ontwikkelde concept van natuurpoorten in algemene zin en vindt dit een mooi voorbeeld daarvan. De situering rond de brink, de balans tussen commerciële, sociale en publieksactiviteiten en de spin-off die het initiatief genereert is een goed voorbeeld van betekenis geven aan een plek langs lijnen van geschiedenis, natuur, educatie, maatschappij en recreatie.

Gemeente Hilvarenbeek - Andreas Schotel wandel- en kunstroute

Deze wandel- en kunstroute met zijn jaarlijks cultuurfestival Park & Schotel is een attractie met een eigen verhaal. Het voegt een nieuwe beleving toe aan het gebied. Er wordt gebruik gemaakt van het fraaie landschap, de aanwezigheid van jong kunsttalent, de grote sociale cohesie en maatschappelijk ondernemerschap. Centraal staat het verhaal van de Rotterdamse kunstenaar Andreas Schotel, die ruim zestig jaar in de Esbeekse bossen in zijn zomerhuisje De Schuttel woonde. Dat krijgt vorm in een wandelroute langs de plekken waar Schotel zijn etsen en aquarellen maakte. Hier zijn onder andere een groot aantal levensgrote sculpturen, afbeeldingen van etsen en aquarellen en het gerestaureerde zomerhuisje van Schotel geplaatst. Het geheel is ontwikkeld door een groot aantal vrijwilligers van de Vrienden van Andreas Schotel en door de Werkgroep Park & Schotel, bestaande uit jonge kunstenaars en vormgevers. Elk van de sculpturen is geadopteerd door buurtbewoners of een groepje vrijwilligers. In de ontwikkeling van de gehele route wordt samengewerkt met een groot aantal organisaties, zoals grondeigenaren, bedrijven, maatschappelijke groeperingen en de gemeente. De jury vindt deze manier om een gebied te ontsluiten, onder de aandacht te brengen en te verbeteren heel interessant, zeker ook gezien het brede draagvlak onder de bewoners.

Gemeente Oosterhout - Waar water was

Stichting BOCK in Oosterhout voorkwam sloop van het plaatselijke zwembad en veranderde het in een culturele broedplaats. Creatieve professionals hebben het voormalige zwembad getransformeerd tot culturele broedplaats met een werkplaats, atelier, studio of therapieruimte. Er is daarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de aanwezige materialen. Het zwembad zelf is nu expositie- en cursusruimte. In en bij het gebouw worden festivals en evenementen georganiseerd. De jury ziet hierin een voorbeeld van hoe diepe verbondenheid met een plek (veel Oosterhouters hebben hier hun zwemdiploma ooit gehaald) kan leiden tot waardevolle initiatieven op locatie die niet duur hoeven te zijn. Zo bespaarde de gemeente op sloopkosten en kreeg stichting BOCK de mogelijkheid haar activiteiten niet alleen te continueren, maar zelfs uit te breiden. En daar kwam bij dat een pand met een rijke historie voor de stad behouden bleef.

Gemeente Oss - Een vernieuwd Elzenhoekpark

Het Elzenhoekpark met de kinderboerderij/Natuur en Milieu Educatiecentrum (NME) en speeltuin Elckerlyc vormt het groene hart van de 70-er jaren wijk Ruwaard, een centrale plek voor ontmoeting, recreatie en educatie. In zijn betekenis voor Oss ontstijgt het de functie van wijkpark. Het aantal bezoekers is de afgelopen jaren sterk toegenomen en komt vanuit heel Oss en omgeving. Zij genieten van een zorgvuldig ontworpen ontmoetingsplek voor jong en oud. De jury vindt het interessant hoe de aantrekkingskracht van een bloemkoolwijk vergroot kan worden door slimme samenwerking tussen gemeente (grondige renovatie, groenstructuur opgewaardeerd, nieuwe paden, speelplekken, bruggen en herstel van cultuurhistorische lijnen uit het oude landschap) en betrokkenen uit de wijk (kinderboerderij/NME, bewoners, vrijwilligers). Het complex is in omvang verdubbeld en geldt als inspirerend voorbeeld voor duurzaam bouwen.

Gemeente Oss - Landerij van Tosse

Met inzet van 130 vrijwilligers van Landschapsbeheer Oss is aan de zuidrand van Oss een voedsellandschap van circa 70 hectare gerealiseerd. Het kleinschalige, historische kampenlandschap is hersteld door aanleg en herstel van houtwallen, poelen, bloemrijke hooilanden en akkerranden. Graanakkers met onder andere spelt en rogge domineren nu het landschap in plaats van maisteelt. Producten worden in de streek afgezet. Nieuwe teelten als cranberry's, paddenstoelen, hop en stevia vormen de basis voor nieuwe ketens van streekproducten, in samenwerking met lokale ondernemers. Een wandelroute voert langs alle markante punten. Nieuwe elementen in het gebied zijn een herinneringsbos, het hopveld, de markante entreepunten, het fietspad met de Fruitallee en boomgaarden waar bezoekers vrij fruit kunnen plukken. Met Landerij van Tosse wordt de verbinding stad-platteland en transitie van de landbouw in de stadsrandzone vormgegeven. De omvang en de lokale betrokkenheid maken deze inzending tot een spannend verhaal, aldus de jury.

Gemeente Oss - Philips van Kleefbolwerck Ravenstein

Het bestaan van het Philips van Kleefbolwerck (anno 1509) werd ontdekt in 2011. Het bevindt zich in een tuin, aan de binnenzijde van de stadsgracht, maar ging verborgen onder het in 1621 aangelegde aarden bastion Famars, dat in 1673 geslecht is. Het stenen bolwerk is grotendeels bedekt met aarde. In de jaren 2012-2016 werd het beleefbaar en semi-publiek gemaakt. De geschutselder en het schootsveld zijn vanaf de openbare weg goed zichtbaar. De kazemat is deels met verwarmd, beloopbaar glas overdekt. Het geheel is voorzien van wallen en harmonieus opgenomen in de parkachtige oevers aan de binnenzijde van de stadsgracht van Ravenstein. De jury erkent de waarde als archeologisch erfgoed en toeristische trekpleister, en is benieuwd naar de waarde als sociaal bolwerk.

Gemeente Roosendaal - Leer- en buurtuin De Buitenkans

Toen de familie Van Pul een stuk tuin over had en dit aan het Da Vinci College aanbood om er een schooltuin van te maken, had geen van de betrokken partijen enig idee waar dit zou eindigen. Er was grond, veel enthousiasme, betrokkenheid van de school, buurtbewoners en de gemeente. Samen met VisaVis landschapontwerpers en Bergbouw maakten zij een plan voor een school met een buurtuin. Het plan bestond uit een 100 meter lange en 6 meter brede "school", met aan elkaar geschakelde lokalen, kassen, volières en stallen. Onder begeleiding van de aannemer en de architect, en geholpen door buurtbewoners, leerlingen en bedrijven realiseerde leraar Rini het gebouw en de tuin in anderhalf jaar tijd. De jury is onder de indruk van het proces, het architectonische eindresultaat en de betrokkenheid van velen.

Gemeente Rucphen - Dorpshuis de Trapkes

Het project betreft het kerkgebouw St. Joannes de Doper. Deze kerk is getransformeerd tot een multifunctionele accommodatie voor het dorp Sprundel. Sprundel is een klein dorp, waar de jongeren naar de stad vertrokken en de ouderen bleven zitten achter hun ramen. Een dorp met een mooi verenigingsleven en ondernemers van vaders op zoon. Toen besloot de gemeente Rucphen een nieuw dorpshuis te bouwen ter vervanging van het oude dorpshuis. Tegelijkertijd kwamen er sombere berichten van het parochiebestuur, dat het onderhoud en het beheer van de kerk veel geld zouden gaan kosten. Al snel vonden enkele 'dorpsbestuurders' elkaar en kregen het idee om het nieuwe dorpshuis in het kerkgebouw te vestigen. Door enthousiaste, samenwerking en passie van de Sprundelse bevolking staat er nu een accommodatie waar heel Sprundel trots op is. Het gebouw bruisst van de activiteiten en is de centrale ontmoetingsplaats van het dorp. Dat komt de jury graag met eigen ogen aanschouwen.

Gemeente s-Hertogenbosch - Eikendonkplein

Het Eikendonkplein heeft naast een sociale functie voor bewoners, óók een belangrijk functie voor het opvangen van regenwater bij zware regenbuien. "Cosa Nostra, onze zaak. Dat regelen wij zelf wel", aldus de bewoners. Deze sloop-nieuwbouwwijk heeft de afgelopen jaren een geheel nieuwe samenstelling gekregen. Het plein, dat functioneert als buurthuiskamer, is gefinancierd door de gemeente en wordt door de bewoners beheerd. De jury ziet meerwaarde in het aanhouden van de oude stadsplattegronden en structuren bij het terugbrengen van sociale woningbouw. Ook de innovatieve combinatie van klimaatadaptatie en speelplein wordt gewaardeerd, zeker als deze bijdraagt aan een nieuwe, structurele sociale structuur.

Gemeente 's Hertogenbosch - Zuiderpark Stadswalzone

De inzending betreft een ondergrondse parkeergarage met 1100 plaatsen en omgeving, restauratie vestingwerken, herstel van de stadsgracht, herinrichting van twee parken (Zuiderpark en Casinotuin), nieuwbouw van twee sportaccommodaties (rugby en tennis), herinrichting openbare ruimte en activiteitenpark en een ongelijkvloerse voetgangersverbinding naar de binnenstad. Het geheel is tot stand gekomen door intensieve betrokkenheid van omwonenden, ondernemers en diverse deskundigen. De jury is onder de indruk van de integrale aanpak, die ervoor heeft gezorgd dat - door de verbinding van parkeergarage en met de stad - de geschiedenis beleefbaar is geworden en een duurzame buitenruimte heeft opgeleverd. Na aanvankelijke weerstand zijn omwonenden en

middenstand blij met het eindresultaat. Dit werd mede mogelijk door het organiseren van intensieve betrokkenheid van alle stakeholders, variërend van direct omwonenden en binnenstad ondernemers tot ecologen, archeologen en monumentenorganisatie.

Gemeente Sint-Michielsgestel - Natuurspeeltuin Gestel

Het project Inrichting Omgeving Gemeentehuis draagt bij aan de ruimtelijke en sociale kwaliteit van de leefbaarheid in de gemeente Sint-Michielsgestel en haar naaste leefomgeving. Stichting Natuurspeeltuin Gestel kon rekenen op positieve reacties en financiële steun van ondernemers, verenigingen, stichtingen, instellingen en burgers. De uitvoering van de Natuurspeeltuin in de openbare ruimte heeft, naar eigen zeggen, niet enkel lokaal maar ook regionaal de sociale cohesie vergroot. De jury waardeert het brede particuliere initiatief.

Gemeente Sint-Michielsgestel - Waterkrachtcentrale Dommelstroom

Duurzame energie wordt in ons land vaak geassocieerd met windmolens en zonnepanelen. In Sint-Michielsgestel zagen inwoner Jan Taks en zijn zoon Bram kans om de waterkracht uit de rivier De Dommel om te zetten in duurzame energie. Vader en zoon hebben vervolgens een coöperatie opgericht voor duurzame waterenergie. Met passie, kennis van zaken, creativiteit en doorzettingsvermogen wisten ze 25 instanties en 500 particuliere investeerders voor een bedrag van 1 miljoen euro via *crowdfunding* aan het waterproject te binden. De gemeente waardeert het initiatief als onderdeel van "Gestel Groene Gemeente" en als impuls voor de realisering van het centrumplan. In de toekomst voorziet de waterkrachtcentrale het nieuwe centrum van Sint-Michielsgestel van duurzame stroom. Voor Waterschap De Dommel is het project van iconische betekenis. De innovatieve aanpak, de brede steun en de resultaten zijn voor de jury meer dan reden genoeg om dit project te nomineren.

De 18 ontmoetingen

De jury wilde graag meer weten over het verhaal en de motivatie achter de nominaties. Daarom bezocht zij in maart 2017 alle 18 projecten. Daarbij is ervoor zorg gedragen dat de juryleden naar projecten gingen die zij niet eerder hadden gezien. De genomineerden kregen de kans om hun project toe te lichten en met de jury in gesprek te gaan. De jury stelde op haar beurt gerichte vragen om meer inzicht in en gevoel te krijgen over de aard van het genomineerde project en de mensen erachter. De ontmoetingen waren geografisch zodanig gegroepeerd in Brabant dat per excursie drie projecten werden bezocht.

De vijf finalisten

De excursies leverden enorm veel informatie op. Bij de eerstvolgende juryontmoeting nam de jury dan ook ruim de tijd om alle projecten te bespreken. Daarbij werden alle genomineerden kritisch langs de meetlat van de criteria gelegd. Wat was de verwachte gebruikswaarde en de mate van duurzaamheid door de tijd heen? Hoeveel impact heeft het project gehad? Wat was de verhouding tussen kosten en baten? (Hoe) heeft de gemeente de initiatieven ondersteund? Welke nieuwe kennis is opgedaan, en hoe kon dat anderen weer inspireren? Welke rol speelde erfgoed? Welke ontwerpgedachte zat erachter en hoe is die uitgewerkt? De waardering voor de rijke verzameling van gemeenschapsverhalen gekoppeld aan ruimtelijke kwaliteit was groot. De projecten waren heel Brabants in de opgaven die aan de orde kwamen: openbare ruimte, erfgoed, boerenbedrijf, cultuur, ondernemerschap. Ze waren ook heel stijlvol, zowel met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit als in de zin van 'flair', de manier waarop burgers het initiatief naar zich toe hadden getrokken en de informele manier waarop veel processen werden geregeld.

Nadat Bram Breedveld (vanuit Landlab betrokken bij de Brabantse Natuurpoorten) en Patrick Timmermans (lid van de Herenboerencoöperatie) afscheid van de jury hadden genomen, om de schijn van belangverstrengeling te vermijden, was het aan de drie resterende juryleden om tot een finale selectie te komen. Zij concludeerden dat zij vooral op zoek waren naar projecten die in hun sociale

en landschappelijke context een meerwaarde hebben opgeleverd. De finalisten moesten projecten zijn met een sterke sociale lading, die ook andere projecten in ontwerp kwaliteit moesten overstijgen. De ontwerp kwaliteit moest hoog zijn, maar ook ten dienste staan van de sociale waarde en die mede versterken. De finalisten zijn "gamechangers", een steen in de vijver, een voorbeeld voor anderen binnen en buiten Brabant, en uniek in hun soort.

De vijf projecten, waarin de jury die kwaliteiten het sterkst zag terugkomen, zijn:

Ontmoetingscentrum De Wingerd in Natuurtuin 't Loo (gemeente Bergeijk), vanwege de bewezen kracht van de lokale gemeenschap om kwaliteit tot stand te brengen. Een drassig voetbalveld werd een bruisende community met een ontmoetingsplek naar ontwerp van een lokale architect, gefinancierd door zelf te bouwen, met royale bijdragen van lokale sponsors en door veel buurtkracht in te zetten. Zo ontstond een natuurtuin op basis van informele netwerken en lokale kennis, waarin een stichting en drie verenigingen een grote groep mensen op de been brachten. Het terrein is bovendien publiek toegankelijk en aangesloten op educatieve netwerken via lokale schoolgemeenschappen. Een goed voorbeeld van alles samen een beetje regelen en fixen op zijn Brabants?

Andreas Schotel wandel- en kunstroute (gemeente Hilvarenbeek), vanwege de unieke manier waarop een lokaal verhaal gestalte heeft gekregen, zonder daarbij in talloze valkuilen te stappen. De Rotterdamse kunstenaar Andreas Schotel werd op aansprekende wijze toegeëigend, zonder de link naar andere kunstenaars te verliezen. De uitwerking in een openluchtmuseum en wandelroute is goed doordacht en heel eigentijds. Het landschap is niet alleen gebruikt als decor voor een wandelroute, maar is ook verbeterd en tot een podium voor de kunst geworden. En de betrokkenen zijn niet alleen een handjevol lokale adepten, maar een nog steeds groeiend netwerk van middenstand, scholen, kunstenaars, jongeren, carnavalsvereniging en bestuur. Of is het toch teveel een 'pretpark'?

Naturbegraafplaats De Hoevens (gemeente Alphen Chaam), vanwege het uitmuntende rentmeesterschap van de eigenaren. Op deze afgelegen locatie wordt een doorleefd verhaal verteld, waarin alle details kloppen. Het ecologisch-circulair gedachtengoed is vertaald in een eigen normen- en waardenkader waarin lokale middenstand (brouwerij, kistenmaker, recreatie) een vanzelfsprekende rol speelt, het ceremoniegebouw "De Eik" prachtig is vormgegeven door ONIX, en waar wordt nagedacht over de lange termijn voor dit gebied, dat nog niet zo heel lang geleden in gebruik was als intensieve veehouderij. Maar hoe groot is het sociale bereik van deze plek in vergelijking tot de andere kandidaten en welke verandering brengt die daadwerkelijk tot stand in het dagelijkse leven?

Landerij van Tosse (gemeente Oss), vanwege de grote groep vrijwilligers die hier op indrukwekkende wijze het landgoed beheert, verbinding zoekt met lokale middenstand, nieuwe hopsoorten ontdekt, van tuinafval prachtige landart maakt, en aansluiting vindt bij burgers via educatieve programma's en gratis plukken. En dat alles met een goed oog voor de landschappelijke kwaliteit. Deze locatie in het oude kampenlandschap van Brabant wordt voorbeeldig gerund door een stichting, met ondersteuning vanuit 'Landschappen van Allure' van de provincie Noord-Brabant.

Dorpshuis De Trapkes (gemeente Rucphen), vanwege de manier waarop een hele gemeenschap is gered en de voorbeeldfunctie die het kan hebben voor andere dorpen. Door een voortvarende en pragmatische aanpak is een grotendeels leegstaande kerk omgebouwd tot een bruisend dorpshart, waarin de fanfare kan oefenen, waar wordt gebiljart, gesjoeld, carnaval wordt gevierd en ook nog kerkdiensten worden gehouden. Dat alles in optimaal geïsoleerde ruimten en gerund door een sterke vereniging van dorpingen. Gevolg is wel dat de kerk bijna nergens nog als kerk is te beleven (behalve in de ruimte voor erediensten) en de buitenkans die ontstond op de ontstane buitenruimte wordt vooral benut als parkeerterrein. Is in de doortastende efficiëntie iets teveel van de ontwerp kwaliteit verloren gegaan?

De winnaar

De winnaar van de juryprijs is het project dat volgens de jury een veel groter publiek verdient. Het kent eigenlijk alleen maar plusplunten, die heel sterk zijn uitgewerkt: het is publiek toegankelijk en er is sprake van een sterk dorpsgevoel dat heeft geleid tot een *boost* voor de hele omgeving op een unieke, bijna surrealistische manier. Het is toekomstbestendig door de hechte samenwerking tussen professionals en bewoners in een project dat compleet, maar niet af is. De ontwerp kwaliteit is bijzonder (Brabants) door de combinatie van landschap en kunstobjecten die niet alleen verrassend zijn, maar ook hufteerproof en duurzaam. En de samenwerking tussen alle partijen is een heel goed voorbeeld van Brabantse flair. Een grootse prestatie voor een klein dorp. De juryprijs van De Brabantse Stijlprijs 2017 is voor de Andreas Schotel wandel- en kunstroute van de gemeente Hilvarenbeek.